

เกิดมาทำไม?

และ

เบญจคาถา

วัดบวรนิเวศวิหาร
กฐินหลวงกับบาทแสนยากร

3111102003502

ธรรมานิเทศนา

ในโอกาส คุณวิมล เตะไผ่บุลย์
เจริญอายุมาครบ ๓๗ ปี จึงบำเพ็ญ
กุศลต่างๆ นานาอย่าง ขออานิเทศนา

คุณวิมล เตะไผ่บุลย์ ได้สร้าง
ความเจริญให้แก่มั่นคงของตนเองและผู้อื่น
เช่นได้จัดรายการวิทยุ "แผ่นธรรม"
ธรรม" เป็นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนา
พระพุทธรูป พระ
ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทาง
สถานีวิทยุโทรทัศน์ ด้วยวิธีที่รักใคร่
ของประชาชนทุกชั้นในใจ ที่ละละละ
เป็นเหตุให้ได้ความรู้ความเข้าใจในพระ
พุทธศาสนาโดยมากนี้ไปกับความรู้ที่
มีในใจ ได้สละทรัพย์มาทำเป็นอัน
มาก และยังได้บำเพ็ญได้ทำบุญกุศล
อันอื่นอีก ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นผู้หนึ่ง
ที่ได้ส่งเสริมความสงบของจิตใจให้เจริญ
มาโดยลำดับจากการทำความดีต่างๆ มา
ไม่ขาด ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนให้จิตใจยิ่ง
ยิ่งดีด้วย
ศด. พ.ศ. ๒๕๐๖

เกิดมาทำไม?

โดย

สมเด็จพระญาณสังวร (ศุวฺทฺธมฺโม)

“เราเกิดมาทำไม” ปัญหาที่ถกเถียงกันมานาน เพราะขณะเมื่อทุกคนเกิดนั้นไม่มีใครรู้ มารู้อะไรเมื่อเกิดมา และพอรู้เต็มที่แล้ว มีตัวเราขึ้นคนหนึ่งในโลก แต่ทุก ๆ คนย่อมมีความไม่อยากตาย กลัวความตาย อยากจะดำรงชีวิตอยู่นานเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีความอยากในสิ่งต่าง ๆ อีกมากมาย คล้ายกับว่าความที่เกิิดมานี้ ไม่อยู่ในอำนาจของตนเอง มีอำนาจอย่างหนึ่งทำให้เกิดมา ตนเองจึงไม่มีอำนาจ หรือไม่มีส่วนที่จะตั้งวัตถุประสงค์แห่งความเกิดของตนว่า เกิดมาเพื่อทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือเพื่อเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ตูคล้าย ๆ กันจะเป็นสิ่งที่ว่ามานี้ ที่ว่าคล้าย ๆ กันก็เพราะความไม่รู้ หรือจะเรียกว่า “อวิชชา” ก็น่าจะได้ แต่ถ้าจะยอมจนต่อความไม่รู้ก็คิดจะมั่งง่ายมากไป น่าจะลองทำตามหลักอันหนึ่ง ที่ว่าอนุমানและศึกษา คือสิ่งที่ประจักษ์แก่สายตากันได้ง่าย แต่สิ่งที่ไม่ประจักษ์แก่สายตาก็คืออนุมาน โดยอาศัยการสันนิษฐาน และใช้ศึกษาในถ้อยคำของท่านผู้ตรัสรู้ พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ได้ตรัสไว้ แปลความว่า “ถ้าหาก

(ความอยาก) ยังคนให้เกิด” และว่า “โลกคือหมุ่
สัตว์ ย่อมเป็นไปตามกรรม” ลองอนุมานดูตามคำของ
ท่านผู้ตรัสรู้ในกระแสปัจจุบันก่อนว่า สมมติว่าอยาก
เป็นผู้แทนราษฎร ก็สมัครรับเลือกตั้ง^๕ และทำการหาเสียง
เมื่อได้ชนะคะแนน ก็ได้เป็นผู้แทนราษฎร ^๕ คือความ
อยากเป็นเหตุให้ทำกรรม คือทำการต่าง ๆ ^๕ ตั้งตั้งแต่
การสมัคร การหาเสียงเป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับผล
คือได้เป็นผู้แทน หรือแม้ไม่ได้เป็น ถ้าจะคัดตอนเอา
เฉพาะความเกิดมาในช่วงแห่งชีวิตตอนนั้น ก็จะตอบปัญหา
ข้างต้นนั้นได้ว่า “เกิดมาเพื่อเป็นผู้แทน” ตัวอย่าง
^๕ เป็นรายละเอียดเฉพาะเรื่อง ถ้าจะตอบให้ครอบคลุม
ทั้งหมด ก็ควรตอบได้ว่า “เกิดมาเพื่อสนองความ
อยากและสนองกรรมของตนเอง” ถ้าจะแย้งว่า ตอบ
อย่างนั้นฟังได้สำหรับกระแสชีวิตปัจจุบัน แต่เมื่อเกิดมา
ที่เรายังมองไม่เห็น เพราะไม่รู้จริง ๆ ถ้าแย้งอย่างนี้ก็
ต้องตอบว่า ฉะนั้น จึงว่าต้องใช้วิธีอนุมานโดยสันนิษฐาน
ถ้ารู้จริงแล้วจะต้องอนุมานทำไม และก็อาศัยคำของท่าน
ผู้ตรัสรู้เป็นหลัก ดังจะลองอนุมานต่อไปว่า จริงอยู่เมื่อ
เกิดมาไม่รู้ แต่เมื่อรู้^๕ แล้วก็มี ความกลัวตาย อยาก
ดำรงชีวิตอยู่นานเท่านั้น แสดงว่าทุกคนมีความอยาก

ที่เป็นตัวกำหนด^๕ประจำเป็นจิตสันดาน ความอยากเกิด
ย่อมรวมอยู่ในความอยากดำรงอยู่^๕ เพราะความตายเป็น
ความสิ้นสุดแห่งชีวิตในภพชาติอื่นหนึ่ง ๆ เมื่อยังมีความ
อยากดำรงอยู่ ประจำอยู่ในจิตสันดาน ก็เท่ากับความ
อยากเกิดอีกเพื่อให้ดำรงอยู่ตามที่อยากนั้น ทั้งก็ต้องเกิด
ตามกรรมเป็นไปตามกรรม ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า “เรา
เกิดมาด้วยค้นหา (ความอยากและกรรม) เพื่อสนอง
ค้นหาและกรรมของตนเอง” ค้นหาและกรรมจึงเป็น
ตัวอำนาจหรือผู้สร้างให้เกิดมา ใครเล่าเป็นผู้สร้างตัว
อำนาจ^๕ ตอบได้ว่าเป็นตนเอง เพราะตนเองเป็นผู้อยาก
เองและเป็นผู้ทำกรรม ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ตนเอง
นั้นแหละเป็นผู้สร้างตนเองให้เกิดมา

ชีวิตของคนเรา^๕ ผู้ถือทางไสยกล่าว่าว่ามีพรหมลิขิต
คือพระพรหมกำหนดเหมือนอย่างเขียนมาเสร็จว่าเป็น
อย่างไร แต่ผู้ถือทางพุทธใช้ว่ากรรมลิขิต คือกรรม
กำหนดมา โดยผลก็เป็นอย่างเดียวกัน คือ มีสิ่งกำหนด
ให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ นำพิจารณาว่าทางพระพุทธ-
ศาสนาแสดงไว้จริง ๆ อย่างไร ได้มีพระพุทธภาษิตตรัส
ไว้ว่า “มา กตเหตุ ย่อถือว่าเพราะเหตุแห่งกรรมที่ทำ
ไว้” คือย่อถือว่าทุก ๆ อย่างที่จะได้รับ มีเพราะเหตุ

แห่งกรรมที่ได้ทำไว้แล้ว เพราะถ้าถืออย่างนั้นก็จะไม่ต้องทำอะไรขึ้นใหม่ รออยู่เฉย ๆ อย่างเดียว เพื่อให้กรรมเก่าสนองผลต่าง ๆ ขึ้นเอง ถือเอาความต้งนั้นก็เท่ากับไม่ให้ถือกรรมลิขิตนั่นเอง มีปัญหาว่าถ้าเช่นนั้นพระพุทธศาสนา แสดงเรื่องกรรมไว้ทำไม พิจารณาดู จะตอบได้ว่า แสดงเรื่องกรรมไว้เพื่อให้รู้ว่า กรรมเป็นเหตุให้วิบากคือผลตั้งแต่ให้ถือกำเนิดเกิดมา และติดตามให้ผลต่าง ๆ แก่ชีวิต ทำนองกรรมลิขิตนั้นแหละ แต่กระบวนของกรรมที่ทำไว้มีสลบสับซ้อนมาก ทั้งเกี่ยวกับเวลาที่กรรมให้ผล และข้อที่สำคัญที่สุด คือ เกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคลในปัจจุบัน คือทางพระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เป็นทาสของกรรมเก่า เช่นเดียวกับให้ไม่เป็นทาสของตัณหา แต่ให้ละกรรมชั่ว กระทำกรรมดี และชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์สะอาดตามหลักพระโอวาท ๓ หรือกล่าวโดยทั่วไป มีกิจอะไรที่ควรทำก็ทำโดยไม่ต้องนั่งรอนอนรอผลของกรรมเก่าอะไร ความพิจารณาเพื่อให้รู้กรรมและผลของกรรมนั้นก็เพื่อให้จิตเกิดอุเบกขา ในเวลาที่เกิดเหตุการณ์เหลือที่จะช่วยแก่ทั้งคนที่เป็นที่รักและที่ชัง กับเพื่อจะได้ปฏิบัติตนตามหลักพระโอวาท ๓ ซ้อนนั้น ทั้งคนเรามีจิตใจที่

เป็นต้นเดิมของกรรมทุกอย่าง ไม่ว่าเก่าหรือใหม่ เพราะ
จะต้องมีจิตเจตนาขึ้นก่อนแล้ว จึงทำกรรมอะไรออกไป
ฉะนั้น จึงสามารถจะทำอธิฐาน คือตั้งใจว่าจะประสงค์
ผลอันใด เมื่อประกอบกรรมให้เหมาะแก่ผลอันนั้น ก็จะได้
ได้รับความสำเร็จ และจึงสามารถตอบปัญหาว่า “เรา
เกิดมาทำไม” ได้อีกว่า “เราเกิดมาตามที่ตั้งใจไว้ว่า
จะมาทำ” เป็นอันไม่พ้นไปจากคำตอบที่ว่า “เราเกิด
มาเพื่อสนองตัณหาและกรรมของตนเอง” แต่ละคนที
ย่อมมีอธิฐานใจที่ดี ดังพระโพธิสัตว์ทรงอธิฐาน
พระหทัยเพื่อบำเพ็ญพระบารมี ความเกิดมาของพระองค์
ในชาติทั้งหลาย จึงเพื่อบำเพ็ญบารมี คือความดีต่าง ๆ
ให้บริบูรณ์ อันที่จริงทุก ๆ คน มีสิทธิ์ที่จะถือว่าตน
เกิดมาเพื่อบำเพ็ญความดีให้มากขึ้น และสามารถที่จะ
บำเพ็ญความดีได้.

“เราเกิดมาเพื่อความดี” “เราเกิดมาเพื่อเพิ่มพูน
ปัญญาคือความรู้ความฉลาด” ความสำนึกเข้าใจตนเอง
ไว้ดังนี้ ย่อมมีประโยชน์ไม่มีโทษ เพราะจะทำให้ชวน-
ชวนทำความดี และศึกษาเพิ่มความรู้ของตนอยู่เสมอ
แต่ชีวิตของคนเรายังเนื่องด้วยกรรมเก่าและยังเนื่องด้วย
กิเลสในจิตใจ สิ่งที่ทุกคนได้มา ตั้งต้นแต่ร่างกายและ

ชีวิตนี้เป็นนิบาก คือผลของกรรมและกิเลสของตนเอง
แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่ง คือความดีที่แต่ละคนได้อบรมสั่งสม
มา อันเรียกว่า “บารมี” คือความดีที่เก็บพอกพูนขึ้น
เรื่อย ๆ ซึ่งจะส่งเสริมจิตใจให้เกิดความเห็นที่ถูกต้อง และ
ดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง ท่านกล่าวไว้ว่ามนุษย์เราเกิดมา
ด้วยอำนาจของกุศล คือ กุศลจิตและกุศลกรรม ไม่ว่า
จะเกิดมาอย่างไร มีเงินอย่างไร เพราะมนุษย์เป็นผลของ
กุศล ทุกคนจึงว่ามีกุศลหนุนให้มาเกิดด้วยกันทั้งนั้น
ฉะนั้น จึงได้ชื่อว่ามีบุญ ที่แปลอย่างหนึ่งว่าผู้มีใจสูง
คงจะเห็นได้ว่า คนเรามีปัญญาสูงกว่าสัตว์ดิริจฉาน
มากมาย สามารถรู้จักเปรียบเทียบในความคิด ความชั่ว
ควรทำไม่ควรทำ รู้จักละอาย รู้จักเกรง รู้จักปรับปรุง
สร้างสรรค์สิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” “อารยธรรม”
“ศาสนา” เป็นต้น แสดงว่ามีความดีที่ได้สั่งสมมา
โดยเฉพาะปัญญาเป็นรัตนอันส่องแสงสว่างนำทางแห่ง
ชีวิต ถึงดังนั้น คนเรายังมีความมืดมาเกิดกำบังจิตใจ
ให้เห็นผิดเป็นชอบ ความมืดที่สำคัญนั้น ก็คือกิเลสใน
จิตใจและกรรมเก่าทั้งหลาย อะไรคือกรรมเก่า ไม่มี
อธิบายอื่น จะอธิบายอย่างมองเห็น เช่นพระพุทธาธิบาย
ที่ตรัสไว้ ความว่า “กรรมเก่าคือ ตา หู จมูก ลิ้น

และมนะ (ใจ)” กล่าวคือร่างกายที่ประกอบด้วยอายตนะ
ทั้ง ๖ นั้นแหละเป็นตัวกรรมเก่า เป็นกรรมเก่าที่ทุก ๆ คน
มองเห็น นอกจากนี้ ยังเป็นวัตถุที่ตั้งแห่งกรรมใหม่
ทั้งปวงอีกด้วย เพราะกรรมที่สร้างขึ้นในปัจจุบันจะเป็น
กายกรรม วจีกรรม มโนกรรมก็ตาม กิยาศัยกรรมเก่า
นั้นแหละเป็นเครื่องมือกระทำ ทั้งกรรมเก่านั้นยังเป็น
ชนวนให้เกิดเจตนาที่ทำกรรมใหม่ ๆ ทั้งหลายด้วย
เพราะตาหูเป็นต้นมิใช่ว่าจะมีไว้เฉย ๆ ต้องดูต้องฟังก่อน
กิเลสเช่นราคะ (ความติดความยินดี) โทสะ (ความ
ขี้เคือง) โมหะ (ความหลงใหล) ให้เกิดขึ้นขณะที่
ร่างกายเจริญในวัยหนุ่มสาว ซึ่งกล่าวได้ว่ากรรมเก่ากำลัง
เติบโตเป็นหนุ่มสาว ตาหูเป็นต้นก็ยิ่งเป็นสื่อแห่งราคะ
โทสะ และเป็นสื่อแห่งกรรมต่าง ๆ ตามอำนาจของจิตใจ
ที่กำลังระเริงหลง จึงจำต้องมีการควบคุมปกครอง จะ
ปล่อยเสียหาคิดไม่ ถ้าตนเองควบคุมตนเองได้ก็เป็นวิเศษ
ที่สุด แต่ถ้าควบคุมตนเองไม่ได้ก็ต้องมีผู้ใหญ่ เช่นมารดา
บิดาและผู้ใหญ่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควบคุม ให้อยู่ใน
ระเบียบวินัยที่งดงาม ให้เกิดความสำนึกว่า “เรานี้เกิดมา
เพื่อทำความดี”

ความเชื่อของคนในโลกนี้ ว่าตายเกิดน่าจะมากกว่า

ตายสูญมากนัก และเมื่อเชื่อว่าตายเกิด จึงมีคติความเชื่อ
ง่าย ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเกิดอีกมาก เช่นความสัมพันธ์
เกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึง
กลุ่มใหญ่ในอดีตชาติ ซึ่งให้เกิดผลสืบมาถึงปัจจุบันชาติ
และความเชื่อว่ามีสิ่งหรือเครื่องกำหนดให้เกิดมา เพื่อทำ
หน้าที่อย่างหนึ่งเป็นต้น ซึ่งก็เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจาก
อดีตนั่นเอง แม้ความเชื่อในเรื่องอวตารก็แสดงว่ามีอดีต
คำว่า อวตาร ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
ให้คำแปลว่า “การลงมาเกิด การแบ่งภาคมาเกิด”
ตามคำแปลหลังแสดงว่าไม่ได้มาทั้งหมด แต่แบ่งภาค คือ
แบ่งส่วนใดส่วนหนึ่งมาเกิด คือยังมีตัวเดิมอยู่ในที่ของ
ตน สมมติว่าสวรรค์ชั้นหนึ่ง ส่วนที่มาก็คือชั้นนี้เป็นส่วน
หนึ่งของตัวเดิม เมื่อสิ้นวาระในโลกนี้แล้วก็กลับไปรวม
เข้ากับตัวเดิม จะแปลความอย่างไรจะแปลความว่า
แบ่งภาค ก็คือ แบ่งภาค (ส่วน) ของเวลามาเกิด
หมายความว่าเวลาของตนในที่นี้สมมติว่าสวรรค์ชั้นหนึ่ง
นั้นยังไม่หมด ยังจะอยู่ต่อไปอีกนาน หรืออยู่ไปเป็น
นิรันดร์ ตามความเชื่อของบางลัทธิ เช่นพระนารายณ์
ของฮินดู แต่แบ่งเวลาส่วนหนึ่งลงมาเกิดในมนุษย์ โดย
ตัวเดิมนั้นแหละลงมาเกิด ไม่ใช่ลงมาเกิดในมนุษย์ โดย

ตัวเดิมนั้นแหละลงมาเกิด ไม่ใช่แบ่งตัวเล็กตัวน้อยลงมา
เมื่อทำเสร็จธุระแล้ว ตัวเดิมาก็กลับไปยังที่ของตน คำว่า
แบ่งภาค จึงยังมีปัญหา จนกว่าจะมีผู้มาแสดงให้เชื่อว่า
อย่างไรแน่ คัมภีร์พระพุทธศาสนาแสดงเรื่องนี้ไว้อย่างไร
ถ้าจะให้ตอบตามคัมภีร์ ก็ควรจะกล่าวก่อนว่า คัมภีร์
ต่าง ๆ แ่ต่างกันหลายยุคหลายสมัย ปรากฏว่ามีคติความ
เชื่อต่าง ๆ แ่แทรกเข้ามาเป็นอันมาก แต่ก็ยังไม่ว่าพบเรื่อง
แบ่งภาคมาเกิด เรื่องทำนองแบ่งภาค เวลา มีอยู่เรื่อง
หนึ่งในอรรถกถาธรรมบท ซึ่งก็ไม่ใช่หลักกรรม และ
ความตั้งปรารถนา นิทานธรรมบทนั้น มีความย่อว่า
เทพธิดาองค์หนึ่งกำลังชมสวนกับเทพบุตรผู้สามีกับหมู่
เทพธิดาทั้งปวง จุตีลงมาเกิดเป็นนางมนุษย์ในขณะนั้น
ระลึกชาติได้ จึงตั้งความปรารถนาไปเกิดอยู่กับสามีตาม
เดิม และได้ทำบุญกุศลต่าง ๆ ถึงแก่กรรมแล้วก็ไปเกิด
ในสวนสวรรค์นั้นอีก ขณะที่ไปเกิดนั้นหมู่เทพก็ยังชม
สวนกันอยู่ แสดงว่าเวลานานหลายสิบปีในมนุษย์เท่ากับ
ครู่หนึ่งของสวรรค์ เรื่องนี้เข้าทำนองแบ่งภาคแห่งเวลา
มาเกิดอยู่บ้างเหมือนกัน แต่ก็กล่าวว่าได้อริฐานใจตั้ง
ความปรารถนา (นับว่าเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่ง) และ
ทำบุญกุศลเพื่อให้ไปเกิดเป็นเทพ (นับว่าเป็นกรรมที่เป็น

ชนกรรม คือกรรมที่เกิดขึ้น) จึงเข้าหลักพระพุทธพจน์
ที่แปลความว่า “ตัณหายังคนให้เกิด โลกคือหมู่สัตว์
ย่อมเป็นไปตามกรรม”

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ แปลความว่า “ตัณหา
(ความอยาก) ยังคนให้เกิด” และว่า “โลกคือหมู่สัตว์
ย่อมเป็นไปตามกรรม” จึงสรุปกล่าวได้ว่า “เราเกิดมา
เพื่อสนองความอยาก และสนองกรรมของตนเอง” แต่
การกล่าวทั้งนี้ เป็นการกล่าวครอบคลุมทั้งหมด เหมือน
อย่างที่เรียกว่า พูดอย่างกำปั้นทุบดิน เพราะยังอาจกล่าว
จำแนกออกไปได้อีกหลายลักษณะหลายประการ ตัวอย่าง
ในตำนานคือ เช่นบางคนเป็นผู้เหมือนอย่างทีคำเก่าเรียกว่า
ฟ้าดินส่งให้มาเกิด เพื่อดับทุกข์ขุณฺเฑในโลก หรือ
เพื่อเป็นประมุขแห่งประชาชน ในคติของพราหมณ์ก็มี
เรื่องนารายณ์อวตาร เมื่อเกิดขุณฺเฑแก่เทพและมนุษย์
ไม่มีใครจะแก้ไขได้ พระนารายณ์ก็ได้รับอัญเชิญให้
อวตารลงมาเกิดในโลก เพื่อปราบขุณฺเฑเสียคราวหนึ่ง
ในเรื่องทางพุทธศาสนาเอง ก็มีแสดงว่า พระโพธิสัตว์
ประทับอยู่บนสรวงสวรรค์ชั้นดุสิต ทรงได้รับอัญเชิญ
จากทวยเทพให้จุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อจะได้ตรัสรู้
เป็นพระพุทธเจ้าโปรดโลก ในประวัติของชาติไทยเอง

ถึงคราวที่ประเทศชาติเกิดยุคเข็ญ ก็ได้เกิดคนดีเข้ามา
แก้ไขเป็นคราว ๆ เช่นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก
ครั้งแรก ก็ได้มีสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า กับพระ-
เอกาทศรถ พระอนุชาธิราชทรงกอบกู้อิสรภาพของชาติ
กลับคืนมาได้ และทรงรวบรวมประเทศชาติให้เป็นปึก
แผ่นแข็งแรง ต่อมาเมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกเผาพินาศ ก็ได้
เกิดสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมเด็จพระพุทธ-
ยอดฟ้าจุฬาโลก กับสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระ-
ราชวังบวรมหาสุรสีหนาท ได้ทรงกอบกู้อิสรภาพกลับ
คืนมาได้ และได้ทรงสร้างกรุงเทพมหานครขึ้นใหม่
ทรงรวบรวมประเทศชาติให้เป็นปึกแผ่นแข็งแรงขึ้นอีก
จึงได้มีคำกล่าวว่า “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” แม้ใน
สมัยต่อมาถึงปัจจุบันก็ปรากฏว่ายังมีบุคคลที่เหมือนอย่าง
เป็นผู้ที่คนฟ้าส่งมาให้เกิด เพื่อป้องกันหรือแก้หรือปราบ
และเพื่อดำรงรักษาประเทศชาติสืบต่อกันมา ส่วนตัวอย่าง
ในตำนานร้าย เช่น บางคนเป็นผู้เหมือนผีปีศาจร้ายมาเกิด
เพราะก่อยุคเข็ญเดือดร้อนขึ้นมากมาย ดังที่กล่าวในทาง
คติชาวจีนว่า ทาวร้ายจุติมาเกิด หรือปีศาจหนีมาเกิดดู
เหตุการณ์ในโลก จะเห็นว่าไม่ดีกับร้าย หรือร้ายกับดี
เกิดเป็นคู่กันอยู่เสมอ ว่าถึงคน มีคนดีเกิดมาทำประโยชน์

เกอกูล ก็มีคนร้ายมาก่อทุกข์โศกเดือดร้อน แล้วก็มี
คนร้ายมาก่อความเดือดร้อนขึ้นอีก เหตุการณ์เหล่านี้ต้อง
ให้เห็นเหมือนกับว่าคนร้ายย่อมมีกำหนดให้เกิดมาเพื่อก่อ
การร้าย ส่วนคนดีย่อมมีกำหนดให้เกิดมาเพื่อปราบหรือ
แก้ไขให้กลับคืนดี เมื่อทำกิจเหมือนดังที่ได้รับกำหนดมา
เสร็จแล้วกำหนดหน้าที่ ได้รับการพักผ่อนอยู่ในโลกนี้
หรือต้องกลับไป ถ้าว่าตามคติอวตาร สำหรับคนดีก็กลับ
ไปสู่ทิพย์สถานตามเดิม สำหรับคนร้าย เช่นผีปศาจก็ถูก
มาตามพบและถูกจับตัว (วิญญาณ) กลับไปสู่สถานที่ตน
หนีมา จึงได้มีคติความเชื่อของคน ดังเช่นที่กล่าวมานี้
ก็มี

เมื่อเป็นเช่นนี้ ในฐานะที่เราเกิดมาแล้ว และเป็น
คนหนึ่งในสังคมมนุษย์ เราจึงต้องใช้ชีวิตของเราสมกับ
ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ โดยพยายามสร้างสมความดี และ
ละเว้นความชั่วต่าง ๆ ตามหน้าที่ของตนในสังคม เมื่อ
ทุก ๆ คนพยายามปฏิบัติตามหน้าที่ตามฐานะของตน เมื่อ
นั้นสังคมนั้นย่อมมีแต่ความสุขสงบ ทางพระพุทธศาสนา
ได้กล่าวถึงหน้าที่ของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิก
ในสังคมได้ปฏิบัติตามกัน แต่ก่อนอื่นเราลองหันมาศึกษา
คำว่า “หน้าที่” เสียก่อน

หน้าที่คืออะไร ในปทานุกรมให้ความหมายไว้ว่า
“วงแห่งกิจการ, กิจที่ควรทำ, กิจที่จะต้องทำ.” ตรง
กับภาษาบาลีว่า กรณียะ คนทุกคนทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่มีกิจที่
ควรทำ มีกิจที่จะต้องทำ จึงต่างมีหน้าที่ด้วยกันทั้งนั้น คือ
ผู้ใดมีกิจอันใดที่ควรทำ มีกิจอันใดที่จะต้องทำ กิจอัน
นั้นแหละเป็นหน้าที่ของผู้นั้น

หน้าที่ของตนคืออะไร เมื่อเข้าใจความหมายของ
คำว่าหน้าที่โดยทั่วไป ๆ แล้ว ก็ควรเข้าใจโดยเฉพาะว่า
หน้าที่ของตน ๆ คืออะไร ตนเองควรทำกิจอันใดจะต้อง
ทำกิจอันใด กิจอันนั้นแหละเป็นหน้าที่ของตน

อะไรเป็นกิจที่ควรทำ หรือที่จะต้องทำ กิจเช่นนี้
กล่าวโดยย่อ มี ๒ คือ ก. อัตตัตถกิจ กิจที่เป็นประโยชน์
ตน ข. ปรัตถกิจ กิจที่เป็นประโยชน์ท่าน

ก. อัตตัตถกิจ เช่น เมื่อเป็นเด็กต้องเรียน ต้อง
ศึกษาศิลปวิทยา เมื่อเสร็จการเรียนต้องประกอบกิจการ
หาเลี้ยงชีพ ทั้งตนให้มีหลักฐาน ประพฤติธรรมใน
ศาสนาตามควรแก่ภาวะ กิจใด ๆ ที่เกื้อกูลแก่ความรู้ ความ
ประพฤติ และฐานะต่าง ๆ ของตน ซึ่งไม่เป็นการให้
โทษให้ร้ายแก่ใครอื่น ก็ประกอบกิจนั้น ๆ

ข. ปรัตถกิจ คนต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ จึงเกิดมี

หน้าที่ คือกิจที่ควรทำ หรือที่จะต้องทำแก่บุคคลอื่นหรือ
แก่หมู่ตามที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้นว่า

หน้าที่ในระหว่างบุคคลทั้งหลายในครอบครัว

หน้าที่ในระหว่างบุคคลต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

หน้าที่ในระหว่างชาติกับประชาชาติ หรือเมืองกับ
พลเมือง

หน้าที่ในระหว่างพระมหากษัตริย์ กับประจារาชฎ

หน้าที่ในระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

หน้าที่ในระหว่างองค์การศาสนากับศาสนิกชน

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงทิต
๖ คือ เมื่อทุก ๆ คนยืนหรืออยู่ในที่ใด ๆ ก็ตาม ย่อม
มีทิต^๕ทั้ง ๔ อยู่โดยรอบ และเมื่อนับเบื่องบนศีระ
และเบื่องต่ำเป็นทิต^๕เบื่องบน ทิต^๕เบื่องต่ำด้วย ก็รวมเป็น
ทิต ๖ ทิต ๖ นี้เทียบกันได้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่โดย
รอบ ดังนี้

(๑) มารดาบิดา เรียกว่าเป็นปรัถิมทิต ทิต
เบื่องหน้าของบุตรธิดา

(๒) ครูอาจารย์ เรียกว่าเป็นทักษิณทิต ทิต
เบื่องขวา ของศิษย์

(๓) บุตรภรรยาหรือสามี เรียกว่าเป็นปัจฉิมทิต
ทิตเบื่องหลังของกัน

(๔) มิตร เรียกว่าเป็นอุตตรทิส ทิสเบื้องซ้าย
ของมิตร

(๕) คนรับใช้ เรียกว่าเป็นเหตุจิมทิส ทิสเบื้องต่ำ
ของนาย

(๖) สมณพราหมณ์ เรียกว่า เป็นอุปริมทิส ทิส
เบื้องบนของภุคทัสถ์ ฆราวาส

พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนหน้าที่อันบุคคลทั้ง ๖ คู่
เหล่านี้ พึงปฏิบัติต่อกันไว้อย่างสมบูรณ์เป็นอันได้ทรง
วางหลักแห่งสังคมมนุษย์ไว้เป็นอย่างดี และคนทุกคนต้อง
เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงเพียง
แสดงสิ่งแวดล้อมนั้นด้วยทิส ๖ ทำให้เห็นว่าเป็นสิ่งแวดล้อม
ที่ต้องเกี่ยวข้องกับตัวจริง ๆ เพราะจะอยู่ที่ไหน ๆ ก็
ไม่พ้นไปได้จากทิส ๖ มารดาบิดาก็เหมือนกัน เมื่อเกิด
มาแล้ว ก็ต้องมีมารดาบิดา และก็ต้องเป็นบุตรธิดาของ
ท่าน คู่อื่น ๆ ก็เทียบกันได้เช่นเดียวกัน

ทุก ๆ คนอยู่ในสิ่งแวดล้อมเหมือนอย่างอยู่ในทิส ๖
จึงมีหน้าที่ คือกิจที่ควรทำหรือที่จะต้องทำแก่บุคคลต่าง ๆ
ตามที่เกี่ยวข้อง

กิจที่เป็นประโยชน์ตน และกิจที่เป็นประโยชน์
ท่าน ทั้ง ๒ นี้ โดยมาก เนืองถึงกันและอาศัยกัน

ทั้งเช่นการเล่าเรียนศึกษา เป็นประโยชน์ของคนโดยตรง
แต่ก็ได้อาศัยความรู้ความสามารถอันเกิดจากการเล่าเรียน
ศึกษานั้น ปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นต้น อันนับว่าเป็น
การทำประโยชน์ท่าน แล้วก็ได้อาศัยผลของการปฏิบัติ
หน้าที่ราชการเป็นต้นนั้นกลับมาเลี้ยงชีวิตตน จึงนับว่า
เป็นการทำประโยชน์ตนด้วย ฉะนั้น จึงมีพระพุทธรภาพ
แสดงโดยความว่า “ทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน ชื่อว่า
ทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่นด้วย. ทำประโยชน์เกื้อกูลแก่
ผู้อื่น ชื่อว่าทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนด้วย”

ประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ทั้ง ๒ อย่างดังกล่าว
เมื่อเป็นกิจที่ท่านควรทำหรือต้องทำเรียกว่า เป็นหน้าที่
ของท่านเหมือนกันทั้ง ๒ อย่าง

หน้าที่เกิดจากอะไร หน้าที่เนื่องกับฐานะตำแหน่ง
เกิดมีขึ้นพร้อมกับฐานะตำแหน่ง อันฐานะตำแหน่งนั้น
เกิดแต่ชาติกำเนิดก็มี เกิดจากการแต่งตั้งสมบัติก็มี

ที่เกิดแต่ชาติกำเนิดนั้น เช่นฐานะตำแหน่งมารดา
บิดา กับบุตรธิดา เมื่อเด็กเกิดขึ้นผู้ให้กำเนิดก็เกิดมี
ฐานะตำแหน่งเป็นมารดาบิดา เด็กที่เกิดก็มีฐานะตำแหน่ง
เป็นบุตรธิดาขึ้นทันที และมีหน้าที่ของมารดาบิดา กับ
ของบุตรธิดาขึ้นทันทีเหมือนกัน

ที่เกิดจากการแต่งตั้ง เช่นฐานะตำแหน่งทางราชการ
ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งขึ้น ได้รับแต่งตั้ง
ขึ้นเมื่อใด ก็มีหน้าที่ตามฐานะตำแหน่งขึ้นเมื่อนั้น

ที่เกิดจากการสมมติ เช่นฐานะตำแหน่งพระภิกษุ
หมายถึงภิกษุภาวะเกิดจากการอุปสมบท อันเรียกว่าเป็น
การสมมติอย่างหนึ่ง อันที่เรียกภิกษุสงฆ์ว่าสมมติสงฆ์ มี
ฐานะเป็นพระภิกษุเพราะการอุปสมบทขึ้นแล้วเมื่อใด ก็
มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติพระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุขึ้น
เมื่อนั้น

ควรต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไร

เมื่อเป็นหน้าที่ของตน ก็ควรต้องปฏิบัติ ผู้ที่อยู่ใน
ฐานะตำแหน่งใด ก็ควรต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตาม
ฐานะตำแหน่งนั้นให้ดีด้วยความซื่อตรง ให้มีอิทธิบาท
(ธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จความประสงค์ซึ่งไม่เหลือวิสัย)
๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ดังจะ
กล่าวต่อไปโดยลำดับ

ฉันทะ คือ พอใจรักใคร่ในหน้าที่ของตน ข้อนี้นั้น
ตรงกันข้ามกับความไม่พอใจ ซึ่งเกิดจากเหตุต่าง ๆ
เป็นต้นว่า เห็นว่าหน้าที่ต่ำต้อย เหนื่อยยากหรือมีผล
น้อย, บางทีพอใจตำแหน่ง แต่ไม่พอใจงานที่เป็น

หน้าที่, บางที่ทำงานจำเจมานานเกิดความเบื่อหน่าย, บางที่ถูกกระทบกระทั่งจากบุคคลและเหตุแวดล้อมต่าง ๆ จึงเกิดหมดกำลังใจ คือหมดจันทะลงไป ผู้ที่มีหน้าที่ทุก ๆ คน อาจเคยเสื่อมจันทะในหน้าที่มาบ้าง แต่ไม่ควรปล่อยให้เสื่อม ควรปลุกรักษาจันทะไว้ เพราะเป็นคุณที่อาจปลุกได้ อารักขาได้ วิธีปลุกก็คือ คิดให้เห็นว่าหน้าที่ของตนนั้นดีที่สุดในฐานะหน้าที่อะไร เมื่อเป็นหน้าที่ของตนแล้ว ตนต้องภูมิใจในหน้าที่นั้น แต่ก็ต้องไม่เข้าแทรกแซงยุ่งเกี่ยวในหน้าที่ของคนอื่นให้ยุ่งยากไปทั่ว ต้องพยายามคิดชักจูงใจให้เห็นดังนี้ เพราะใจนั้นอาจชักจูงได้ ให้ชอบก็ได้ ให้ชังก็ได้ เมื่อจะให้ชอบก็ต้องรู้วิธีประจบใจ เหมือนอย่างวิธีทำให้คนอื่นชอบเหมือนกัน เมื่อมีการประจบใจจนเกิดพอใจเป็นจันทะขึ้นแล้ว ก็ไม่ต้องกังวลว่าจะกลัวต่ำต้อยเหนื่อยยาก หรือมีผลน้อย หรือเบื่อหน่าย เพราะจะไม่เห็นว่าต่ำต้อยในสิ่งที่พอใจ จะไม่เห็นว่าเหนื่อยยากในสิ่งที่พอใจ จะไม่เห็นว่ามีผลน้อยในสิ่งที่พอใจ จะไม่รู้สึغب่อยหน่ายในสิ่งที่พอใจ หรือตลอดเวลาที่ยังพอใจอยู่ ควรให้รู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะมีจันทะในหน้าที่ของตน

วิธีะ เพียรประกอบหน้าที่ของตน คือ หมายความว่า

รวมทั้งเพียรระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายในหน้าที่
เพียรละเว้นความประพฤติดีผลเสียหายในหน้าที่ เพียร
ปฏิบัติหน้าที่ให้ดี และเพียรรักษาส่งเสริมการปฏิบัติ
หน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น คำว่าเพียร แปลตามศัพท์ว่า ความ
เป็นผู้กล้า ไม่ใช่หมายความว่ากล้าทำอย่างเดียว แต่
หมายความว่า กล้าที่จะไม่ทำด้วย คือกล้าที่จะไม่ทำผิด
แต่กล้าที่จะทำถูก ผู้ที่เคยปฏิบัติงานมาแล้วย่อมรู้โดย
มากกว่า ในเรื่องนี้ต้องใช้ความกล้าเพียงไร เพราะมีสิ่ง
ที่เรารวมให้เกิดความลำเอียงไม่เที่ยงตรงอยู่มากมาย ทำให้
ใจงันอ่อนแอ หวาดหวน ไม่สามารถจะเว้นการที่ควร
เว้น ไม่สามารถจะทำการที่ควรทำ ความผิดพลาดเสีย
หายในหน้าที่ต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ อย่างนี้แหละ
เรียกว่าขาดเพียร คือขาดความเป็นผู้กล้าที่จะละเว้น และ
ที่จะทำ ความเพียรนี้ก็อาจปลุกขึ้นได้เหมือนกัน ข้อ
สำคัญให้มีจันทะเป็นทุน และให้พยายามหักละเว้นสิ่งที่
ผิด ทำแต่สิ่งที่ถูก ให้เห็นว่าเป็นหน้าที่จะต้องมีเพียรถึง
กล่าวในหน้าที่ของตน

จิตตะ เอาใจผูกไว้ในหน้าที่ของตนไม่วางธุระ คือ
เอาใจใส่ ไม่ทอดธุระในหน้าที่รวมทั้งมีใจซื่อตรงใน
หน้าที่ของตนด้วย ถ้าขาดคุณข้อนี้นี้เสียจะทำให้เกิดความ

ขาดตกบกพร่องในหน้าที่ ผู้ที่มาทำงานภายหลังเวลา ที่เรียกว่ามาสายก็ดี เลิกงานก่อนเวลาก็ดี ในระหว่างทำงานก็ขาดตกบกพร่องไม่เรียบร้อย หรือทั้งการงานที่ได้ รับมอบหมาย ก็เพราะขาดคุณเขื่อน ซึ่งบางที่ทำให้ฉันทะ วิริยะที่มีอยู่เสื่อมไปได้ด้วย แต่ถ้ามีจิตผัดแผ่อยู่ไม่วางธุระ ก็จะทำให้การทำการงานกระฉับกระเฉงถูกต้องเรียบร้อย และลุล่วงไปด้วยดี ส่งเสริมฉันทะวิริยะให้มากขึ้นได้ด้วย และคุณเขื่อน ก็เป็นคุณที่อาจปลูกขึ้นได้เช่นเดียวกันด้วย การไม่ยอมนอนใจ แต่หัดตั้งจิตผัดแผ่แผ่ไม่ยอมทอดธุระ ในหน้าที่ของตน ให้เห็นว่าเป็นหน้าที่ จะต้องมีการจิตเอาใจผัดแผ่ไม่วางธุระในหน้าที่ของตน

วิมิงสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในหน้าที่ของ ตน มีความหมายตลอดถึงการส่งเสริมเพิ่มเติมความรู้ ในหน้าที่ มีความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านวัฒนธรรม ทั้งในด้านหายนะ พร้อมทั้งรู้วิธีปฏิบัติให้สำเร็จผลใน ด้านวัฒนธรรม ในขั้นแรกต้องมีความรอบรู้ในหน้าที่ของตน จึงจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องไม่ผิดพลาด ทั้งต้องรู้ทาง วัฒนธรรม และทางหายนะของหน้าที่ด้วย จึงจะไม่ถลำผิด ไปในทางหายนะ และดำเนินไปถูกต้องทางวัฒนธรรมส่วนเดียว แต่ทั้งนี้ก็ต้องรู้วิธีปฏิบัติ คนเป็นอันมากที่มีความรู้พื้น

ฐานต่าง ๆ เป็นอย่างดี แต่ปฏิบัติงานไม่สำเร็จ เพราะขาดความรู้ในวิธีปฏิบัติ ความรู้ในวิธีปฏิบัตินั้น ต้องประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักประสมชน รู้จักบุคคล จึงอาจปฏิบัติกิจให้สำเร็จได้ด้วยดี ความรู้ดังกล่าวรวมเข้าเป็นวิมงสา อาจที่จะอบรมให้มีขึ้นได้ และควรเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงมีวิมงสาในหน้าที่ของตน

หน้าที่กับความเป็นบุคคล การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระเบียบซึ่งเกี่ยวโยงกันตั้งแต่หน่วยเล็ก ๆ ขึ้นไปจนถึงหน่วยใหญ่ อาจทำให้ผู้มีประสงค์บางอย่างอ้างว่าทุก ๆ คนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนเท่านั้น เหมือนอย่างมารดาบิดาก็ปฏิบัติหน้าที่ของตน บุตรธิดาก็ปฏิบัติหน้าที่ของตน จึงไม่ควรถือว่าฝ่ายไหนมีบุญคุณต่อกัน ซึ่งจะต้องตอบแทนกันในฐานะเป็นบุรพการีกับกตัญญูกตเวทีต่อกันเป็นต้น เพราะเมื่อดูความเป็นไปในกลุ่มชนหมู่ใหญ่แล้ว ก็เห็นการปฏิบัติหน้าที่ตามฐานะเหมือนอย่างเครื่องจักรนาฬิกา หรือเหมือนอย่างเครื่องจักรในโรงงาน แต่ข้ออ้างนี้มิได้เป็นจริงเช่นนั้น เพราะทุก ๆ คนต่างมีความเป็นบุคคลของตน ซึ่งมีชีวิตจิตใจ รักสุขเกลียดทุกข์อยู่ด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้น จึงนับถือธรรมะเป็นข้อปฏิบัติ

ประกอบกันกับหน้าที่ของตนด้วยเป็นต้นว่า ธรรมหมวด
หนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า สังคหวัตถุ แปลว่า
คุณที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ
ของกันและกัน มี ๔ ข้อ คือ

- (๑) ทาน ให้ปันสิ่งของ ๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ปัน
ด้วยจิตเมตตา
- (๒) ปิยวาจา เจรจาวาจาที่จับใจทำให้เกิดความ
เคารพรัก ด้วยจิตเมตตา
- (๓) อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่
กัน ไม่ประพฤติชั่วร้ายแก่กัน เพราะจิต
ริษยาอาฆาตเป็นต้น
- (๔) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว
วางตนดี พอสม พอเหมาะ

สังคหวัตถุเหล่านี้ สำเร็จด้วยเมตตาไมตรีจิตเป็นที่ตั้ง
เพราะธรรมดังกล่าวนี้เอง ทุก ๆ ฝ่ายจึงได้รับความเคารพ
นับถือของกันและกัน เป็นผู้มีความรักแก่กันและกัน เป็นต้น
ว่า มารดาบิดา ก็เป็นบุพการีของบุตรธิดา ได้รับความ
ความนับถือบูชาจากบุตรธิดา บุตรธิดาก็เป็นกตัญญู-
กตเวทีของมารดาบิดา ผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพของผู้น้อย ผู้
น้อยก็มีความเคารพรักในผู้ใหญ่ด้วยจิตใจ

ในฝ่ายพุทธจักร พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติพุทธกิจ
ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ของพระพุทธเจ้าด้วยพระมหากรุณา
แก่โลก ในฝ่ายอาณาจักร พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจด้วยพระมหากรุณาแก่ประชาราษฎร์ทั่ว
ไป

สรุปความโดยย่อว่า หน้าที่คือ กรณียะกิจที่ควร
ทำหรือที่จะต้องทำหน้าที่ของตนคือกรณียะของตนนั้นเอง
จะเป็นกิจที่เป็นประโยชน์ตนก็ตาม เป็นประโยชน์ท่าน
ก็ตาม เมื่อเป็นกิจที่ตนควรทำหรือต้องทำก็เป็นหน้าที่
ของตนเท่านั้น และโดยมากเมื่อเป็นประโยชน์ตนก็เป็น
ประโยชน์คนอื่นด้วย เมื่อเป็นประโยชน์คนอื่นก็เป็น
ประโยชน์ตนด้วย โดยปกติ หน้าที่เกิดขึ้นพร้อมกับ
ฐานะตำแหน่ง ซึ่งเกิดแต่ชาติกำเนิดก็มี เกิดจากการ
แต่งตั้งสมมติขึ้นก็มี จะเกิดขึ้นอย่างไรก็ตาม เมื่อเป็น
หน้าที่ของตนแล้ว ก็ควรต้องปฏิบัติให้ดีด้วยความซื่อตรง
ให้มีอิทธิบาท ๔ คือ จันทะ พอใจรักใคร่ วิริยะ เพียร
ประกอบ จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ วิมังสา หมั่นตรិตรอง
พิจารณาเหตุผลในหน้าที่ของตนกับให้มีธรรมะประกอบ
อยู่ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับภาวะเป็นบุคคล ซึ่งมี
ชีวิตจิตใจไม่ใช่วัตถุ คือ ให้มีสังกหวัตถุ ๔ ได้แก่ทาน

ให้ปั้น ปิ๋ววาจา เจริญวาจาที่เกิดความเคารพรัก
อรรถจริยา ประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา วางตน
สม่ำเสมอพอสมพเหมาะด้วยมีเมตตาไมตรีจิตต่อกันเป็น
ที่๕
ที่๕

การปฏิบัติหน้าที่ของตน ด้วยอาศัยหลักอิทธิบาท ๔
ประกอบกับสังคหัตถุธรรม ๔ ดังกล่าว เมื่อกล่าวโดย
สรุปที่สุด ก็ต้องอาศัยหมั่นฝึกฝนตนอยู่เสมอ การฝึกฝน
ตนนี้แหละเป็นหน้าที่ของบัณฑิต คือคนฉลาด เพราะ
เมื่อสามารถฝึกตนได้ ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้
ทุกอย่าง อิทธิบาทและธรรมเป็นเครื่องประกอบกับ
หน้าที่ ก็สามารถอบรมให้มีขึ้นได้โดยไมยาก พระพุทธ-
เจ้า ทรงตรัสว่า อุตุดานํ ทมยนฺติ ปญฺเฑิตา คนฉลาด
ทั้งหลาย ย่อมฝึกตนทั้งนี้แล้ว ๖

บุญจระมะราชูทิสะนระคาถา

ธัมมิโก โย มะหาราชา	บุญจระโม จักกิงังสีโก
ญาโต ประระมินทะมะหา-	จุพาลังกะระโณ อิติ
สังขาเย สยามะรฎฐัสสะ	สันธาดา จะ ทะยาคุโก
ปิโย จะ รฎฐะวาสีนัง	อัคคะสาสะนะถัมมะโก
พุทฺธาทิมามะโก เจอะ	ภิกขุณัง อุปะการะโก
อิตถะกาโม หิตะสึ จะ	สาสะนัสสะวะ วุทฺธินิยา
โส ตาทิสัตถะมากัมมะ	นानาชนะมะโนหะรัง
บุญจระมปปะวัตตัง นามะ	อารามัง อะภิกการะยิ
สัพเพ มะยัง ยะตัญญา	อิธารามะ นิวาสิโน
ราชูปัตถัมมะมันวาเย	สัมมาสัมพุทฺธะสาสะเน
สิกขามะ ปะฏิปัชชามะ	ยะถาสัตติ ยะถาพะลัง
มะยันทานิ สะจิตตา จะ	สะถันทา จะ ทะหามะ เส
ตัสสะ ราชาริราชัสสะ	ปัตติงวะ อะนุโมทิตุง
เย เย เทวา วิภาสัญญา	รักขะกา จะ ยะสัสสีโน
เตสัง ปัตติญจะ ทัชชามะ	อะนุโมทันตุ สัพพะโส.

คำแปล

พระมหाराชาเจ้าพระองค์ใด
ทรงสถิตเสถียรในทศพิธราชธรรมสมา
เสวยราชย์ลำดับที่ห้า
พระราชวงศ์สมญาจักรีอริราชชาตยิน
ทรงพระนามชาวเมืองเขื่องจีน
สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
พระดำรงไทยรัฐสถาพร
ปกเกล้าชวณครด้วยพระกรุณาบรม
เป็นพระทัยของประชาชาติ
ทวยราชเมทนีเป็นอัครศาสนูปถัมภ์
พระทรงเลื่อมใสในธรรม
เคารพนำพระพุทธรูปที่รัตนมหัจฉริย์
และทรงอุปการะแก่บรรดา
พหิตศียวัดสรรพศึกษาปฏิบัติจัดเจน
มีพระทัยใคร่ต่อสิ่งเป็น
ประโยชน์ร่วมเย็นและแสงสงเอื้อเกื้อกูล
เพื่อความจำเริญจำรูญ
บริสุทธิสมบูรณ์แด่พระบวรพุทธศาสนา
สมเด็จพระมหाराชา
พระองค์นั้นทรเอาศัย์ประโยชน์เข่นนั้นอันนาม

จึงทรงสถาปนาพระอาราม
 เเบญจมบพิตรนามตูลิตวนารามสร้อยสาม
 เป็นที่นำความรื่นรมย์
 ใจเลื่อมใสนิยมมาแก่นานาประชาชน
 ข้าพระพุทธเจ้าทุกคน
 พำนักฝากตนในพระอารามนี้เป็นประจำ
 อาศัยพระบรมราชูปถัมภ์
 ได้เรียนเพียรบำเพ็ญปฏิบัติตามธรรมคำสอน
 ในศาสนาพระชินวร
 เว้นบาปกิเลสบรรตามสามารถตามกำลัง
 บัณฑิตปวงข้าพระบาทประหนึ่ง
 จิตน้อมพร้อมบังคมถวายพระราชกุศล
 แด่ใต้ฝ่าพระบาท ณ เมืองบน
 ทิวไสยโสภณเพื่อทรงอนุโมทนา
 เทพเจ้าเหล่าไต่บรรดา
 สถิตในเวหาและอารักขเทพยสง
 ปวงข้าตงจิตจำนง
 ให้ส่วนกุศลของอนุโมทนาด้วย เทอญ ฯ

กาถาขินบัญชร

(ฉบับที่สวดกันในเมืองไทย

แต่ปรับปรุงใหม่เฉพาะบางแห่งตามฉบับลังกา)

๑. ชะยาสะนาคะตา พุทธา เขตฺวา มารัง สะวาหิณัง
จะตุสัจจามะตะระรัง เย ปวีงสุ นระสะภา.
๒. ตัณ्हังคะราหะโย พุทธา อัญญะวัสสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติญฺฐิตา มัยหัง มัตตะเก เต มุนิสสะรา.
๓. สิริ ปะติญฺฐิตอ พุทฺโธ ธัมโม จะ มะมะ โลจะเน
สังโฆ ปะติญฺฐิตอ มัยหัง อูเร สัพพะคุณากะโร.
๔. หะทะเย เม อะนุรุทฺโธ สารีปุตโต จะ ทักขิณ
โกณฑัญญโณ ปุณฺณิภาคัสสิมิง โมคคัลลาโนสี วามะเก
๕. ทักขิณ สะวะเน มัยหัง อาสงฺ อานันทะราหุลา
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุกาสุง วามะโสตะเก.
๖. เกสัณเต ปุณฺณิภาคัสสิมิง สุริโยวะ ปะกังกะโร
นินนโน สิริสัมบันโน โสภิตอ มุนิปุณฺณะโว.
๗. กุมาระกัสสะโป เตโร มะเหสี จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติญฺฐาติ คุณากะโร.
๘. ปุณฺณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปลี นันทะสัวะลী
เถรา บัญจะ อิเม ชาตา นละภา เทตตะกา มะมะ.

๘. เสสาสี่ติ มหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
 ชะลันตา สี่ตะเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา
 ๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสี ทักขิณเมตตะสุตตะกัง.
 ระชัคกัง ปัจฉะโต อาสี วาเม อังคูลีมาละกัง
 ๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาภูณานัญญิยะสุตตะกัง
 อากาสัจฉะทณนัง อาสี เสสา ปาการะสัณญิตา
 ๑๒. ชินาณายะละสังยุตเต ธัมมะปาการะลังกะเต.
 วัสะโต เม จะตุกกิเจนะ สะทา สัมพุทเธปัณฺฑชะเร
 ๑๓. วาตะปิตตาหิสังฺฆาตา พาหิรัชฌัตตูปัททะวา
 อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา.
 ๑๔. ชินะปัณฺฑชะระมะชฌัญฺฐัง วิหะรันตัง มะหีตะเล.
 สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มหาปุริสาสะภา
 อิจฺเจวะมัจฉันตะกะโต สุรักโข
 ชินานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว
 ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโก
 สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
 สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะรามิ ชินะปัณฺฑชะเร.

๑. ต่อจากถ้อยคำไทยบางฉบับมีอีกบรรทัดว่า

เอเตสี่ติ มหาเถรา ชิตะวันโต ชินะระสา.

คำแปล คาทาชินบัญญัติ ฉบับไทย

(แต่ปรับปรุงใหม่เฉพาะบางแห่งตามฉบับลังกา)

๑. พุทธะทั้งหลายทรงขณะมารพร้อมทั้งเสนาพาหนะ เสด็จสู่พระที่นั่งแห่งชัยชนะแล้ว พระพุทธะเหล่าใดเล่าทรงเป็นผู้ประเสริฐแห่งนรชน ทรงดมอมตรสแห่งสัจจะทั้ง ๔ แล้ว.

๒. พระพุทธะทั้งหลาย ๒๘ พระองค์ มีพระดำริหังกรเป็นต้น ทรงเป็นพระนายกผู้นำโลก พระมุนีศวรจอมมุนี ทุกพระองค์นั้น ทรงสถิตประทับบนกระหม่อมแห่งข้าพระเจ้า.

๓. พระพุทธะทั้งหลายทรงสถิตประทับบนศีรษะพระธรรมสถิตประทับที่ดวงตาของข้าพระเจ้า พระสงฆ์ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งกุศลทั้งปวง สถิตประทับที่อุระของข้าพระเจ้า.

๔. พระอนรุทธประทับที่หทัย พระสารีบุตรประทับที่เบื้องขวา พระโกณฑัญญะประทับที่เบื้องหลัง พระโมคคัลลานะประทับที่เบื้องซ้าย.

๕. พระอานนท์และพระราหุลประทับที่หุเบื้องขวาของข้าพระเจ้า พระกัสสปะและพระมหานามทั้งสองประทับที่หุเบื้องซ้าย.

๖. พระโศภิตผู้เป็นแม่ที่แก่ชรา ถึงพร้อมด้วย
สิริ เหมือนอย่างดวงอาทิตย์ส่องแสงสว่าง ประทับ
ที่สุตมส่วนเบื้องหลัง.

๗. พระเถระผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีวาตะอัน
วิจิตร ชื่อพระกุมารกัสสป ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณนั้น
ประทับที่ปากของข้าพระเจ้าเป็นนิตย์.

๘. พระเถระ ๕ พระองค์เหล่านี้ คือ พระปุกเถ
พระอังกุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะ พระสวลี
เกิดเหมือนอย่างดิลก (รอยเข็ม) ที่หน้าผากของ
ข้าพระเจ้า.

๙. พระมหาเถระทั้งหลาย ๘๐ ที่เหลือจากนี้ ผู้ชนะ
ผู้เป็นสาวกของพระพุทธะผู้ทรงชนะ รุ่งเรืองอยู่ด้วย
เดชแห่งศีล สถิตอยู่ที่องค์อาพยพทงหลาย.

๑๐. พระรัตนสูตรประจวบอยู่เบื้องหน้า พระเมตต-
สูตรประจวบอยู่เบื้องขวา พระธำมคัสสูตรประจวบอยู่เบื้อง-
หลัง พระอังกุลิมาลสูตรประจวบอยู่เบื้องซ้าย.

๑๑. พระขันธปริตร พระโมรปริตร และพระ
อาฏานาฏิยสูตร เป็นเหมือนอย่างผ้าครอบ พระสูตร
ปริตรทั้งหลายที่เหลือกำหนดหมายเป็นปรากฏ.

๑. ต่อจากนั้นฉบับไทยมีอีก ๑ บรรทัด แปลว่า พระมหาเถระทั้ง ๘๐
เหล่านี้มีความชนะ เป็นโอรสพระพุทธชินะ

๑๒. เมื่อข้าพระเจ้าอาศัยอยู่ด้วยกิจทั้ง ๔ อย่าง
ในบัญญัติแห่งพระสัมพุทธะ ประกอบด้วยลานเขตแห่ง
พระพุทธรูปทรงชนะ ประดับด้วยปราการคือพระธรรม
ทุกเมื่อ.

๑๓. ขอบุ๊วะ (เครื่องขัดข้อง) ทั้งภายนอก
ทั้งภายในทั้งหลาย ที่เกิดจากลมและน้ำเป็นต้น จ
ถึงความสิ้นไป ไม่มีเหลือด้วยเดชแห่งพระชินะผู้ไม่มี
ที่สุด.

๑๔. ขอพระมหาบุรุษผู้เลิศกล้าทั้งหลายทั้งปวงนั้น
โปรดอภิบาลข้าพระเจ้าผู้สถิตในท่ามกลางแห่งพระ
ชินบัญญัติอยู่บนพื้นแผ่นดิน.

ข้าพระเจ้ามีความรักชาติ โดยทำให้ครบถ้วนทุกทาง
อย่าง ด้วยประการฉะนี้ ขอจงชนะอุปัทวด้วยอานุภาพ
พระพุทธรูปทรงชนะ ชนะข้าศึกขัดข้องด้วยอานุภาพ
แห่งพระธรรม ชนะอันตรายด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์
อันอานุภาพแห่งพระสัทธรรมอภิบาล ประพฤติอยู่ใน
พระชินบัญญัติ เทอญ.

ถวายเป็นพระ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต

สัมมาสัมพุทธัสสะ. (๓ จบ)

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ
วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อนุตตะโร
ปรีสัทธัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมนุสสานัง พุทโธ
ภะคะวาติ.

สวักขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก
อเกลิกโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง
เวทิตัพโพ วิญญูหิติ.

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
อุหุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะ-
ปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามะจิ-
ปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง
จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ
ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย
ทักขิเนยโย อัญชลิกะระณียะโย อนุตตะรัง ปุญญัก-
เขตตัง โลกัสสาติ. (หยุด)

พุทธชยะมมังคะละอฏฐะคาถา

พาหุง สหัสตมะณินิมิตะสาวุธันตัง
กัรเมขลัง อุตตะโมระสะเลนะมารัง
ทานาภิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชยะมมังคะลานิ.
มาราติเรกะมภิยมิตะสัพพะรัตติง
โหมรัมปะนาพะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง
ขันตีสุทนต์ะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชยะมมังคะลานิ.
เนาพาคีริง กะชะวะรัง อะทิมัตตะภูตัง
ทาวักคิยักกะมะสะนัวะ สุทธารุธันตัง
เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชยะมมังคะลานิ.
อุกขิตตะขัคกะมะติหัตตะสุทธารุธันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังकुลิมาละวันตัง
อิทธีสิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชยะมมังคะลานิ.
กัตวานะ กัฏฐะมูทะรัง อิวะ กัปปินียา
จิญญาเยห ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเณ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.
 สัจจัง วิหาเย มะตีสัจจะกะวาหะเกตุง
 วาหาภิโรปิตะมะนัง อะตออันธะภูตัง
 บัญญาปะทีปะชะลิโต จิตฺวา มุนินโท
 ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.
 นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มหิตฺตัง
 ปุตฺเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต
 อิทฺฐุปะเทสวิธีนา จิตฺวา มุนินโท
 ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.
 ทุคคาหะทัญญูภุชะเคนะ สุทฺถัญญะหัตถัง
 พฺรหฺมมัง วิสุทธิชฺตุมิทธิพะกาภิธานัง
 ญานาคะเทนะ วิธีนา จิตฺวา มุนินโท
 ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.
 เอตาปี พุทธะชะยะมังคะละอัญญะคาถา
 โย วาจะโน ทินะทีเน สระเต มะตันทิ
 หิตฺวานะเนกะวิวิธานิ จุปฺปัททวานิ
 โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะบฺบญฺญู.

พุทธะชะยะมังคะละอัญญะคาถา นิญฺฐิตา.

โพชฌังคปริตร

(หันทะ มะยัง โพชฌังคะปริตตัง ภะณามะ เส.)

โพชฌังโก สติสังขาโต,	โพชฌงค์ ๑ ประการ
ธัมมานัง วิจะโย ตะถา	คือ สติสัมโพชฌงค์
	ธรรมวิจยะสัมโพชฌงค์
วิริยัมปติ บัณฑิติ,	วิริยสัมโพชฌงค์
โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร	ปติสัมโพชฌงค์
	บัณฑิติสัมโพชฌงค์
สมาธิเปกขะโพชฌังคา	สมาธิสัมโพชฌงค์ และ
	อุเบกขาสัมโพชฌงค์
สัตเตเต สัพพะทัสสีนา,	๑ ประการเหล่านี้ เป็น
มุนินา สัมมะทักขาตา	ธรรมอันพระมุนีเจ้า ผู้
	ทรงเห็นธรรมทั้งปวง
	ตรัสไว้ชอบแล้ว
ภาวิตา พะหุลิกะตา	อันบุคคลเจริญแล้ว
	กระทำให้มากแล้ว
สัจจัตถันติ อะภิญญาเย,	ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้
นิพพานายะ จะ โพธิยา	ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ และ
	เพื่อนิพพาน

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	ด้วยการกล่าวคำสัตย์
โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา.	ขอความสวัสดิ์จงบังเกิด
	มีแก่ท่าน ตลอดกาลทุก
	เมื่อ.

เอกัส มิง สมะเย นาโถ,	ในสมัยหนึ่ง พระโลก-
โมคคัลลานัญจะ กัสสะปัง,	นาถเจ้า ทอดพระเนตร
คิลานะ ทกขิตะ ทิสฺวา	เห็นพระโมคคัลลานะ
	และพระมหากัสสะปะ
	เป็นไข้ ได้รับความ
	ลำบาก

โพชนังเค สัตตะ เทสเย	จึงทรงแสดงโพชนังค์
	๑ ประการ ให้ท่านทั้ง
	สองฟัง

เต จะ ตัง อะภินันทิตฺวา	ท่านทั้งสองนั้น ชื่นชม
	ยินดียิ่ง ซึ่งโพชนังค-
	ธรรมนั้น

โรคา มุจจิสฺสุ ตังขะเถ	ก็หายโรคได้ในบัดดล
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	ด้วยการกล่าวคำสัตย์
โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา.	ขอความสวัสดิ์จงบังเกิด
	มีแก่ท่าน ตลอดกาล
	ทุกเมื่อ.

เอกะทา รัมมะราชาป, เกลัญญะนาภิปปิโต	ในครั้งหนึ่ง องค์พระ ธรรมราชาเอง (พระ พุทธเจ้า) ทรงประหาร เป็นไช้หนัก
จุนทัตเถเรนะ ตัญญะวะ, กะถาเปตฺวานะ สาทะรัง	รับสั่งให้พระจุนทเถระ กล่าวโพชนก้นนั้นนั้นแฉ ถวายโดยเคารพ
สัมโมทิตฺวา จะ อาพาธา, ตัมहा วุฏฺฐาสี ฐานะโส	ก็ทรงบันเทิงพระหฤทัย หายจากประชวรนั้นได้ โดยพลั้
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา.	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ์ จงบังเกิด มีแก่ท่าน ตลอดกาล ทุกเมื่อ.
ปะหีนา เต จะ อาพาธา, ติถณันนัมปี มะเหลสีนัง	ก็อาพาธทั้งหลายนั้น ของพระผู้ทรงคุณอันยิ่ง ใหญ่ทั้ง ๓ องค์นั้น หาย แล้วไม่กลับเป็นอีก
มัคคาหะตะกิเลสาวะ,	ดุจดังกิเลส ถูกอริย-

ปัตตานูปัตติธัมมะตัง

มรรคกำจัดเสียแล้ว ถึง
ซึ่งความไม่เกิดอีกเป็น

ธรรมดา

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยการกล่าวคำสัตย์

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา.

ขอความสวัสดิ์จงบังเกิด

มีแก่ท่าน ตลอดกาล

ทุกเมื่อ เทอญ.

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

อิตถีปัสโส ภะคะวา อะระหัง วังจะโส ภะคะวา
อิตถีปัสโส ภะคะวา สัมมาสัมพุทโธ วังจะโส
ภะคะวา อิตถีปัสโส ภะคะวา วิชชาจะระณะ-
สัมปันโน วังจะโส ภะคะวา อิตถีปัสโส ภะคะวา
สุกะโต วังจะโส ภะคะวา อิตถีปัสโส ภะคะวา
โลกะวิทู วังจะโส ภะคะวา

อะระหังคัง สะระณัง กัจฉามิ, อะระหังคัง สิริสะ-
นะมามิ, สัมมาสัมพุทัง สะระณัง กัจฉามิ,
สัมมาสัมพุทัง สิริสะนะมามิ, วิชชาจะระณะ-
สัมปันนัง สะระณัง กัจฉามิ, วิชชาจะระณะสัมปันนัง
สิริสะนะมามิ, สุกะตัง สะระณัง กัจฉามิ,
สุกะตัง สิริสะนะมามิ, โลกะวิทัง สะระณัง
กัจฉามิ, โลกะวิทัง สิริสะนะมามิ

อิตถีปัสโส ภะคะวา อะนุตตะโร วังจะโส ภะคะ-
วา อิตถีปัสโส ภะคะวา ปุริสะทมมะสาระถิ
วังจะโส ภะคะวา อิตถีปัสโส ภะคะวา สัตถา
เทวะมะนุสสานัง วังจะโส ภะคะวา อิตถีปัสโส
ภะคะวา พุทโธ วังจะโส ภะคะวา

อะนุตตરัง สรรณัง กัจฉามิ, อะนุตตรํ สรรสา
 นามมิ, ปุริสทัมมสารถิ สรรณัง กัจฉามิ,
 ปุริสทัมมสารถิ สรรสา นามมิ, สัตถา เทเว-
 มะนุสสานัง สรรณัง กัจฉามิ, สัตถา เทเว-
 มะนุสสานัง สรรสา นามมิ, พุทฺธัง สรรณัง
 กัจฉามิ, พุทฺธัง สรรสา นามมิ, อติปํ โส
 ภะกะวา

อติปํ โส ภะกะวา รูปะขันโธ อะนิจจะลักขณะ-
 ปารมมํ จะสํบันโน อติปํ โส ภะกะวา อติปํ
 โส ภะกะวา เวทนาขันโธ อะนิจจะลักขณะปารมมํ
 จะสํบันโน อติปํ โส ภะกะวา อติปํ โส
 ภะกะวา สัญญาขันโธ อะนิจจะลักขณะปารมมํ
 จะสํบันโน อติปํ โส ภะกะวา อติปํ โส
 ภะกะวา สังขาระขันโธ อะนิจจะลักขณะปารมมํ
 จะสํบันโน อติปํ โส ภะกะวา อติปํ โส
 ภะกะวา วิญญานะขันโธ อะนิจจะลักขณะปารมมํ
 จะสํบันโน อติปํ โส ภะกะวา

อติปํ โส ภะกะวา ปะฐวีจักกะวาพะจาตุ-
 มะหาราชิกา ตาวะติงสาธาตุสัมมาสะมาธิญาณะ-
 สํบันโน อติปํ โส ภะกะวา เตโช จักกะวาพะ

จาตุมะหาราชิกาตาวะตังสา ธาตุสัมมาสมาธิญาณะ-
 สัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา วาโย จักกะวาพะ
 จาตุมะหาราชิกาตาวะตังสา ธาตุสัมมาสมาธิญาณะ-
 สัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา อาโป จักกะวาพะ
 จาตุมะหาราชิกาตาวะตังสา ธาตุสัมมาสมาธิญาณะ-
 สัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา อากาสะ จักกะวาพะ-
 จาตุมะหาราชิกาตาวะตังสา ธาตุสัมมาสมาธิญาณะ-
 สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ยามาธาตุสัมมาธิญาณะ-
 สัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา ดุสิตา ธาตุ-
 สัมมาธิญาณะสัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา
 นิมมานะระติ ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อิติปิ โส
 ภะคะวา กามาวะจระระ ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน
 อิติปิ โส ภะคะวา รูปาวะจระระ ธาตุสัมมาธิญาณะ-
 สัมปันโน

อิติปิ โส ภะคะวา ปะฐะมะฌานะ ธาตุสัมมา-
 ธิญาณะสัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา ทุติยะฌานะ
 ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อิติปิ โส ภะคะวา
 ตะติยะฌานะ ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อิติปิ
 โส ภะคะวา จะตุตตะฌานะ ธาตุสัมมาธิญาณะ-

สัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา ปัญจะมะณานะ
ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน

อติปปี โส ภะคะวา อากาสาัญญาขะตะนะ
เนวะสัณฺญาณาสัณฺญาขะตะนะ อรูปาวะจะระ
ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา
วิญฺญาณัญญาขะตะนะ เนวะสัณฺญาณาสัณฺญาขะตะนะ
อรูปาวะจะระ ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อติปปี โส
ภะคะวา อากิณฺณัญญาขะตะนะ เนวะสัณฺญาณาสัณฺญา
ขะตะนะ อรูปาวะจะระ ธาตุสัมมาธิญาณะ-
สัมปันโน

อติปปี โส ภะคะวา โสตาปะภฺมิคคะธาตุสัมมา
ธิญาณะสัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา สะกิทากามิ
ปะภฺมิคคะ ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อติปปี โส
ภะคะวา อเนกาคามิปะภฺมิคคะ ธาตุสัมมาธิญาณะ-
สัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา อระหัตตะปะภฺมิคคะ
ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน

อติปปี โส ภะคะวา โสตาอะระหัตตะปะภฺมิเสะละ
ธาตุสัมมาธิญาณะสัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา
สะกิทากาอะระหัตตะปะภฺมิเสะละ ธาตุสัมมาธิญาณะ-
สัมปันโน อติปปี โส ภะคะวา อเนกาคาอะระหัตตะ-

ประณิษะละ ชาติสัมมาธิญาณะสัมปันโน

กุสะลาธัมมา อิติปิ โส ภะคะวา อะอายาสะชัง
พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ ชัมพุทฺธิปัญญา อีสสะโร
กุสะลาธัมมา นะโมพุทฺธายะ นะโมธัมมายะ
นะโมสังฆายะ ปัญฺจะ พุทฺธานะมามิหัง อาปามะจุปะ
ทิมะสังอังขุ สังวิธาปุกะยะปะ อุปะสะชะสุเห
ปาสาเยโสโสสะสะอะอะอะอะอะนิเตชะ สุนะมะภุจะนา-
วิเว อะสังวิสุโล ปุสะพุทะ อีสสะวาสุ สุสะวาอึ
กุสะลาธัมมา จิตฺตวิธิตฺติ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง อะอายาสะชัง
พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ สาโพธิปัญญา อีสสะโร
ธัมมา กุสะลาธัมมา นันทะวักโก อิติสัมมาสัม-
พุทฺโธ สุคะลาโน ยาวะชัง พุทฺธัง สรรณัง
คัจฉามิ จาตุมะหาราชิกา อีสสะโร กุสะลาธัมมา
อิตฺติวิชาจะระณะสัมปันโน อูอุยวะ ตาวะตังสา
อิสสะโร กุสะลาธัมมา นันทะปัญญาสุคะโต โลกะวิทู
มะหาเอโ อายะชัง พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ
ยามา อีสสะโร กุสะลา ธัมมา พรหมาสัททะ-
ปัญญา สัตตะสัตตะปาระมึ อะนุตตะโร ยะมะกะวะ
ยาวะชัง พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ

ตุสสีตา อีสสระโร กุสะลาธัมมา ปุยะปะกะ
 ปุริสะทัมมะสาระถิ ยาวะชั้วัง พุทฺธัง สาระณัง
 คัจฉามิ นิมมานะระติ อีสสระโร กุสะลาธัมมา
 เหตุโปวะ สัตถาเทวะมะนุสสานัง ตะธา ยาวะชั้วัง
 พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ ปะระนิมิตตะ อีสสระโร
 กุสะลาธัมมา สังขาระขันโธ ทุกขัง อะนิจจัง
 อนัตตา รูปะขันโธ พุทธะปะณะ ยาวะชั้วัง พุทฺธัง
 สาระณัง คัจฉามิ พรหมมา อีสสระโร กุสะลาธัมมา
 นิจิจัจจะยา วินะปัฏฐะ ณะกะวะตา ยาวะ นิพพานัง
 สาระณัง คัจฉามิ

นะโมพุทฺธัสสะ นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ
 พุทฺธิตาโก กะลาณะระกะนา เอเตนะ สัจเจนะ
 สุวัตถิ โหนตุ หุตุ หุตุ หุตุ สะวาหายะ

นะโมพุทฺธัสสะ นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ
 วัตติ วัตติ วัตติ มิตติ มิตติ มิตติ จิตติ จิตติ
 จิตติ วัตติ วัตติ มะยะสุ สุวัตถิ โหนตุ หุตุ
 หุตุ หุตุ สะวาหายะ

อินทะสาวัง มะหาอินทะสาวัง พรหมะสาวัง
 มะหาพรหมะสาวัง จักกะวัตติสาวัง มะหาจักกะ-
 วัตติสาวัง เทวาสาวัง มะหาเทวาสาวัง อีสสาวัง

มุนีสาวัง มะหามุนีสาวัง สัปปริสเสสาวัง มหา-
สัปปริสเสสาวัง พุทธะสาวัง บั๊จเจกะพุทธะสาวัง
อะระหัตตะสาวัง สัพพะสัทธวิชาวาธะราถังสาวัง
สัพพะโลกาอริยานังสาวัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ
โหนตุ

สาวัง คุณัง วัชชะ พะลัง เตชะ วิริยัง สัทธิ
กัมมัง นิพพานัง โมกขัง กุญหะกัง ปุญญัง
ทานัง สีลัง ปุญญานิภัง ปุญญังภะกะยัง ตัปปัง
สุขัง สิริรูปัง กุวิสสะติ เสนัง เอเตนะ สัจเจนะ
สุวัตถิ โหนตุ หุตุ หุตุ หุตุ สะวาหาเย

นะโม พุทธัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา
รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัณฺญาขันโธ สังขาระ-
ขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม อิติปิ โส ภะกะวา

นะโม ฐัมมัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา
รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัณฺญาขันโธ สังขาระขันโธ
วิญญาณะขันโธ นะโม สะวากขาโต ภะกะวะตา
ฐัมโม

นะโม สังฆัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา
รูปะขันโธ เวทะนาขันโธ สัณฺญาขันโธ สังขาระขันโธ

นะโม สุปะภูบันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
วาหะปะริตตัง

นะโม พุทธายะ มะอะอุทุกขัง อะนิจจัง อนัตตา
ยาวะตัสสะ หาโยโมณะ อุอะมะทุกขัง อะนิจจัง
อนัตตา อุอะมะอะวันทา นะโม พุทธายะ มะอะ-
กะตินิสระณะ อาระปะชุงัรัง มะอะอุ ทุกขัง อะนิจจัง
อนัตตา

คัมภีร์ชาวพุทธฉบับกระเป๋

คำบูชาพระรัตนตรัย

อิเมหิ สักกาเรหิ พุทธัง อะภิปูชะยามิ.

อิเมหิ สักกาเรหิ ธัมมัง อะภิปูชะยามิ.

อิเมหิ สักกาเรหิ สังฆัง อะภิปูชะยามิ.

(กราบแล้ว อาราธนาศีล)

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต ตีສະระເณນະ ສະຫະ ນໍ້ຽຈະ
ສິລານີ ຢາຈາມະ.

ທຸຕິຍັມປີ ມະຍັງ ກໍ່ນເຕ ຕິສະຣະເຣນະ ສະຫະ
ນໍ້ຽຈະ ສິລານີ ຢາຈາມະ.

ຕະຕິຍັມປີ ມະຍັງ ກໍ່ນເຕ ຕິສະຣະເຣນະ ສະຫະ
ນໍ້ຽຈະ ສິລານີ ຢາຈາມະ.

อาราธนาปริตร

วิบัติติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติສิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ	ปะริตตัง พຸຣະ ມັງຄະລັງ.
วิบัติติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติສิทธิยา
สัพพะภะຍะวินาสายะ	ปะริตตัง พຸຣະ ມັງຄະລັງ.
วิบัติติปะฎิพาหายะ	สัพพะสัมปัตติສิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ	ปะริตตัง พຸຣະ ມັງຄະລັງ.

ทั้งเจริญพระพุทธมนต์

เมื่อพระเจริญพระพุทธมนต์ (งานมงคล) หรือ
สวดมนต์ (งานอวมงคล) ถึง พาทย์ เจ้าหน้า
เตรียมอาหารจากครัวมาถวายพระ ถวายข้าว ควรถวาย
ถาดข้าวพระพุทธรูปก่อน ถาดข้าวพระพุทธรูปควรมีผ้าขาว
รอง แล้วกล่าวคำบูชา

คำบูชาข้าวแด่พระพุทธเจ้า

อิมัง สุปะพัญญชนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชนนัง
อุทะกัญจะ วะรัง พุทธัสสะ ปุเชมิ.

(ข้าพเจ้าบูชาเครื่องบริโภค แห่งข้าวสาลี พร้อม
ด้วยแกงกับและน้ำ อันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า)

คำถวายข้าวพระพุทธเจ้า

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ. (ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือ
อันเป็นมงคล)

พระยถา - กรวดน้ำ - รับพร

พอพระชนยตา รับกรวดน้ำ พอองค์ ๒ รับ
สัพพะฯ หลั่งน้ำให้หมด พนมมือรับพร.

กรวดน้ำคำกลอน

กุศลกรรม	ทำไว้	ในครั้ง
ขอยินดี	น้อมจิต	อุทิศให้
แต่.....	แตกดับ	ล่วงลับไป
ของใต้	“อนุโมทนา”	สาธุเทอญ.

ถวายสังฆทาน

(แบบเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ตนเอง)

(ระโม ๓ จบก่อน)

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ
สัพพะสัสสะ โอลิเจะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ
อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อม
ถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่
พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์
และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน
เทอญ.

ถวายเป็นสังฆทาน

(แบบเพื่อบารมีดาบิดาและญาติทั้งหลาย)

(นะโม ๓ จบก่อน)

อิมานิ มะยัง ภันเต ภักตานิ สะปะริวารานิ
สังฆัสสะ โอโณชเยยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ
อิมานิ ภักตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมहा-
กัณเฐวะ มาตาปิตุอาทิตันญะจะ ญาตะกานัง ทิฆะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อม
ถวายเป็นภัตตาหารกับทั้งบิณฑบาตทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระ
สงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบิณฑบาตทั้งหลาย
เหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความ
สุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดา
และบิดาเป็นต้นด้วย ตลอดกาลนาน เทอญ.

ถวายเป็นสังฆทาน

(แบบเพื่อบารมีตัก - ผู้ตาย)

(นะโม ๓ จบก่อน)

อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภักตานิ สะปะริ-
วารานิ สังฆัสสะ โอโณชเยยามะ สาธุ โน ภันเต
สังโฆ อิมานิ มะตะกะภักตานิ สะปะริวารานิ

ประณิกคัถหาตุ มะตะกานัญเจวะ อัมหากัญจะ
ทัมมะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อม
ถวายภัตต^๑เพื่อผู้ตาย กับทั้งบริวาร^๒ทั้งหลายเหล่านั้น แต่
พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตต^๑เพื่อผู้ตายกับทั้งบริวาร^๒
ทั้งหลายเหล่านั้นของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์^๓
และความสุข แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลายด้วย แก่
ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย สันกาลนาน เทอญ.

ถวายผ้าป่า

(นะโม ๓ จบก่อน)

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ สะปะริวารานิ
สังฆัสสะ โอโถชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ
เอตานิ จีวะรานิ สะปะริวารานิ ประณิกคัถหาตุ
อัมหากัง ทัมมะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อม
ถวายจวร^๑ทั้งหลายเหล่านั้น กับทั้งของที่เป็นบริวาร^๒
แต่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับจวร^๑ทั้งหลายเหล่านั้น
กับทั้งของที่เป็นบริวาร^๒ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ
ประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สัน
กาลนาน เทอญ.

เปิดหัวใจ... วัฒน เตชะไพบูลย์
ยังไม่มีใครรู้ว่า “แผ่นดินธรรม” นั้น
ทำอะไร

รายการ “แผ่นดินธรรม” ที่ช่อง ๕ ที่อำนวยการผลิตโดย เอ็กเซลเลเบอร์ โดยมี วัฒน เตชะไพบูลย์ เป็นผู้อำนวยการสร้างนั้น เป็นรายการที่ได้รับการยกย่องมาก เพราะตลอดเวลา ๑ ปีเต็ม ที่รายการนี้ได้พากเพียรวิริยะอุตสาหะในการหาไปพบกับของดีทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นวัดวาอารามซึ่งทรงคุณค่าล้ำค่าในสถาบันธรรม และพบกับพระดีที่เจริญรอยพระพุทธองค์ในการดำรงพระพุทธศาสนา และที่สำคัญที่สุดตลอดเวลา รายการนี้ไม่มีโฆษณา มาอุปถัมภ์ค้ำชูรายการ เป็นการทำการแบบให้เปล่า

วัฒน เตชะไพบูลย์ ที่ระยะหลังเก็บตัวไม่ค่อยจะได้ ออกสังคม เปิดเผยถึงมูลเหตุจูงใจในการจัดทำรายการนี้ว่า เป็นเพราะ “เห็นว่าเยาวชนมีเยอะ เยาวชนทั้งหมดเป็นกำลังของประเทศชาติ แต่ทว่า ตอนนั้นสังคมเกิดอาเพศวิปริต สังคมวิปริตเพราะกาย

ไม่ปฏิบัติตรงกับจิต รู้ไม่จริง แล้วอนาคตของชาติจะ
จะอยู่ได้อย่างไร ตอนนั้นเรามีศิลปวัฒนธรรม มีพิธี-
ภัณฑ์ และยังมีพระอริยสงฆ์องค์เจ้ารุ่นต่อไป ถ้าขาด
การละเลย ไม่มีใครทำบุญทำทานบ้านเมืองจะลำบาก
เราจึงทำหน้าที่ให้สมบูรณ์แบบ บางคนถามว่า ไม่ลง
โฆษณาจะคุ้มค่าหรือ ผมถือว่าเงินทองเป็นของนอก
กาย ”

“ผมเห็นว่าของดี ๆ เหล่านี้เป็นมรดกทางใจ มี
แต่คนแสวงหามรดกทางกาย ต้องสร้างใจให้ละเอียด
อ่อนก่อน ซึ่งพระบรมศาสดาให้มรดกล้ำค่ามากกว่า
๒,๕๐๐ ปีแล้วหาค่ามิได้ แต่ไม่ค่อยมีคนสนใจ เรา
หาทางให้เยาวชนทั้งหลายหันมาดูรายการให้เพลิดเพลิน
ในด้านแสงสี เมื่อเขาเสพเขาก็สบายใจ นอกจากนั้น
เขายังได้คติพจน์เห็นหนทาง ”

“ถ้าเมื่อเรารู้จักแยกแยะจะตัดกิเลสได้บางส่วน
ทางการค้ากำไร ขาดทุน มีบัญชีบวกมีลบสิ่งดี
ปุณฺณยังมีกิเลส แต่ถ้าทำความดีก็เหมือนกับมีรายรับ
มากกว่ารายจ่าย รายจ่ายทั้งหลายจ่ายไปในเรื่องกิเลส
ทั้งนั้น ”

“ผมถือว่าเมตตาคือธรรมเป็นเครื่องค้าจุนโลก ชาติ
ต่าง ๆ รวมเรียกว่าโลก ถ้าใจเมตตาอยู่ย่อมอยู่รอดได้

รู้จักแสวงหาเหมือนการเดินทางจากต่ำไปหาสูง ลำบาก
แต่ข้างบนบริสุทธิ์ กว่าจะได้ถึงสูงต้องใช้ฐานมั่นคง”

สำหรับอนาคตของรายการนี้ สำหรับบั้นมึนตลอด
ไปแน่ โครงการนี้ต้องอยู่ถ้าไม่หมดทุนทรัพย์เสียก่อน
ไม่หมดกำลังสนับสนุน เพราะลงทุนสูงและไม่มีผล
ทางโฆษณา ถ้าเอาศาสนามาคำขายคนก็จะไม่ศรัทธา
ไม่เห็นความตั้งใจของเรา ถ้าเราหวังผลทางโฆษณา
คงไม่ประสบความสำเร็จอย่างนี้ เสียศรัทธาผู้ชมและ
ตัวเราเอง

สำหรับบทผมอยากได้ที่สุด คือ เห็นมีการนั่ง
สมาธิการกุศลทั่วประเทศ เนื่องในโอกาสวันสำคัญ
แก้จิตสงบได้บุญมากกว่าสวดมนต์ไหว้พระ ต่างชาติ
เห็นยอมรับความเป็นพุทธของเราไม่กล้ามารังแก ผม
อยากให้รัฐบาลเป็นแกนนำชักชวนให้ประชาชนต่าง
ร่วมกันนั่งสมาธิ แม้บุญกุศลถวายในหลวงในวันเฉลิม
พระชนมพรรษาบั้นด้วยซ้ำ

จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ฉบับวันอังคารที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๕

ร.พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยงานบรรณวิทวาร
นายเฉลียว โพธิเกษม ผู้พิมพ์โฆษณา ๑๔/๒/๒๕๒๙

